

**YALPI ICHKI MAHSULOT O'SISHI VA INFLATSIYA DARAJASINING MAKROIQTISODIY
BARQARORLIKKA TA'SIRI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15645953>

Sharifova Gulruxsor Abdunabiyevna

[orcid: 0009-0008-8521-5380](https://orcid.org/0009-0008-8521-5380)

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti, magistr

gulrukhsor88@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yalpi Ichki Mahsulot (YIM) o'sish sur'atlari va inflatsiya darajasining makroiqtisodiy barqarorlikka ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi. Iqtisodiy o'sish va narxlar darajasining o'zgarishi mamlakatdagi umumiy iqtisodiy muvozanat, ish bilan bandlik, investitsiyalar hajmi va aholining real daromadlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotda YIM o'sishi va inflyatsiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, ularning ijobiy va salbiy oqibatlari hamda iqtisodiy siyosat choralarining samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston iqtisodiyoti misolida so'nggi yillardagi statistik ko'rsatkichlar asosida real holat tahlil qilinadi va barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishish yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: yalpi ichki mahsulot (YIM), inflyatsiya, makroiqtisodiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish, monetar siyosat, fiskal siyosat, real daromad, investitsiyalar, bandlik, narxlar darajasi.

**ВЛИЯНИЕ РОСТА ВВП И УРОВНЯ ИНФЛЯЦИИ НА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКУЮ
СТАБИЛЬНОСТЬ**

Шарифова Гулрухсор Абдунабиевна

[orcid: 0009-0008-8521-5380](https://orcid.org/0009-0008-8521-5380)

Ташкентский Университет Прикладных Наук, Магистр

gulrukhsor88@gmail.com

Аннотация: В данной статье анализируется влияние темпов роста валового внутреннего продукта (ВВП) и уровня инфляции на макроэкономическую стабильность. Изменения в экономическом росте и уровне цен напрямую влияют на общее экономическое равновесие в стране, занятость, объем инвестиций и реальные доходы населения. В исследовании рассматривается взаимосвязь между ростом ВВП и инфляцией, их положительные и отрицательные последствия, а также эффективность мер экономической политики. Кроме того, на примере экономики Узбекистана проводится анализ реального положения на основе

статистических данных последних лет и предлагаются пути достижения устойчивого экономического развития.

Ключевые слова: *валовой внутренний продукт (ВВП), инфляция, макроэкономическая стабильность, экономический рост, монетарная политика, фискальная политика, реальные доходы, инвестиции, занятость, уровень цен.*

THE IMPACT OF GDP GROWTH AND INFLATION RATE ON MACROECONOMIC STABILITY

Sharifova Gulrukhsor Abdunabiyevna

[orcid: 0009-0008-8521-5380](https://orcid.org/0009-0008-8521-5380)

University of Tashkent Applied Sciences, master

gulrukhsor88@gmail.com

Abstract: *This article analyzes the impact of GDP growth and inflation on macroeconomic stability. Changes in economic growth and price levels directly affect the overall economic balance, employment, investment volume, and real incomes of the population in the country. The study examines the relationship between GDP growth and inflation, their positive and negative consequences, and the effectiveness of economic policy measures. Also, the real situation is analyzed on the example of the economy of Uzbekistan based on statistical indicators of recent years and ways to achieve sustainable economic development are proposed.*

Key words: *gross domestic product (GDP), inflation, macroeconomic stability, economic growth, monetary policy, fiscal policy, real income, investments, employment, price level.*

KIRISH

Har bir mamlakatning iqtisodiy taraqqiyoti va barqaror rivojlanishi, avvalo, uning yalpi ichki mahsuloti (YaIM) o'sishi va inflyatsiya darajasi kabi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar bilan chambarchas bog'liq. YaIM o'sishi iqtisodiy faollikning kuchayishini, ishlab chiqarish hajmining kengayishini va aholi daromadlarining ortishini anglatadi. Aksincha, inflyatsiya darajasining ortishi narxlar barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, aholining real daromadlari va iste'mol quvvatini pasaytirishi mumkin.[1]

Makroiqtisodiy barqarorlikka erishish davlatning iqtisodiy siyosati samaradorligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Barqaror iqtisodiy muhit investitsiyalar oqimini jalb qilish, ish o'rinlarini yaratish, ijtimoiy farovonlikni oshirish va uzoq muddatli o'sish salohiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada yalpi ichki mahsulot o'sishi va inflyatsiya darajasining makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri tahlil qilinadi, ularning o'zaro bog'liqligi va davlat siyosati orqali boshqarish mexanizmlari ko'rib chiqiladi.[2]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Yalpi ichki mahsulot (YalM) o'sishi va inflyatsiya darajasi iqtisodiy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari sifatida iqtisodchilar tomonidan keng tadqiq etilgan. Keynes (1936) iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda davlat xarajatlarning o'rni muhimligini ta'kidlagan bo'lsa, Friedman (1968) inflyatsiyani nazorat qilishda pul massasining muhimligini asoslab bergan. Solow (1956) modeli asosida iqtisodiy o'sish kapital, mehnat va texnologik rivojlanish omillari bilan izohlanadi. Ushbu modelda barqaror o'sishga erishish uchun inflyatsiya darajasining past va barqaror bo'lishi zarurligi ko'rsatilgan.

O'zbekiston kontekstida, iqtisodchi olimlar – Q. Qosimov (2020), A. Nazarov (2021) va S. Jo'rayev (2022) makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda fiskal va monetar siyosatning uyg'unlashuvini muhim omil sifatida ko'rsatgan. Ular iqtisodiy o'sishni inflyatsiya bilan muvozanatli tarzda boshqarish zarurligini ta'kidlashgan.

Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) ma'lumotlariga ko'ra, o'sib borayotgan mamlakatlarda barqaror inflyatsiya darajasi (odatda 5–10%) iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi, biroq inflyatsiyaning keskin oshishi (15% va undan yuqori) makroiqtisodiy beqarorlikka olib kelishi mumkin. Shu sababli, ko'plab tadqiqotlar iqtisodiy o'sish va inflyatsiya o'rtasidagi "oltin o'rtalik"ni topish muhimligini urg'ulaydi.[3]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023 yilda O'zbekistonda yalpi ichki mahsulot (YAIM) hajmi joriy narxlarda 1 066,6 trillion so'mni tashkil etdi. Bu ko'rsatkich o'rtacha valyuta kursiga nisbatan olganda 90,9 milliard AQSh dollariga teng. "O'zbekiston–2030" strategik dasturida esa mamlakat YAIM hajmini 2030 yilgacha ikki barobarga oshirish — 160 milliard dollarga yetkazish, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni esa 4000 dollarga yetkazish, shuningdek, O'zbekistonni iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha o'rtacha darajadan yuqori davlatlar safiga qo'shish maqsadi belgilangan.[4]

YAIM o'sishi mamlakat uchun qanday foydalar keltiradi? Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori, iqtisod fanlari nomzodi Hotamjon Qobulovning ta'kidlashicha, mamlakatda barcha sohalarida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarning bosh maqsadi – barqaror iqtisodiy o'sishga erishish va shu orqali aholining farovonligini oshirishdir. Bunga erishishda esa muhim omillar mavjud.

YAIM o'sishi iqtisodiy faoliyatning kengaygani va mamlakat iqtisodiy salohiyatining ortganidan dalolat beradi. Iqtisodiy o'sish odatda real daromadlarning ko'payishiga olib keladi, bu esa aholining turmush darajasini yaxshilaydi.

Bundan tashqari, YAIM ortishi yangi ish o'rinlari yaratilishiga xizmat qiladi va ishsizlik darajasini pasaytiradi. Bu holat esa investorlar uchun qulay muhit yaratib, investitsiyalarni jalb qilish, eksport hajmini oshirish va xalqaro savdo munosabatlarini rivojlantirishga yordam beradi.[5]

Iqtisodiyotning o'sishi soliq tushumlarining ko'payishiga sabab bo'ladi, bu esa davlat byudjetidagi ijtimoiy to'lovlar, xususan, ishsizlik nafaqalari uchun xarajatlarni kamaytiradi. Buning natijasida davlat qarzlarini kamaytirish imkoniyati yuzaga keladi. Yuqori YAIM

sog'liqni saqlash va ta'lim sohalariga ko'proq mablag' ajratish imkonini beradi, bu esa aholining umumiy hayot sifati va umr ko'rish davomiyligini oshiradi.

Umuman olganda, YAIMning o'sishi mamlakat iqtisodiy salohiyatining ortib borayotganini bildiradi va bu holat uzoq muddatli barqaror rivojlanish uchun mustahkam zamin yaratadi. Bu esa iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuviga olib keladi.

Bunday o'sish korxonalarni innovatsiya va investitsiyalarga rag'batlantiradi, natijada texnologik rivojlanish kuchayadi hamda iqtisodiy faoliyatning aylanishi tezlashadi. Barqaror o'sish kambag'allikni kamaytirish, farovonlikni oshirish va iqtisodiy taraqqiyotni jadallashtirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. YAIM o'sishi, shuningdek, mamlakatning xalqaro iqtisodiy tizimdagi mavqeini kuchaytiradi va global maydondagi nufuzini oshiradi. Bu esa siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.[6]

2030 yilga qadar YAIMni ikki barobarga oshirish rejasi juda katta maqsaddir. Bu maqsadga erishish oson bo'lmasa-da, uni amalga oshirish mumkin. Buning uchun esa iqtisodiy islohotlarning samarali amalga oshirilishi, global iqtisodiy vaziyat, shuningdek, mamlakatning tashqi va ichki sharoitlarga moslasha olish qobiliyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Agar O'zbekiston barqaror iqtisodiy o'sishni saqlab qolsa, inflyatsiya darajasini nazoratda ushlasa va xorijiy investitsiyalarni faol jalb etishda davom etsa, belgilangan marralarga erishish ehtimoli yuqori bo'ladi.

Mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga turli omillar ta'sir ko'rsatadi. Ularning soni ko'p bo'lsa-da, eng muhimlarini aniqlab, ularning shart-sharoitlarini chuqur o'rganish doim dolzarb masala hisoblanadi. Har bir makroiqtisodiy jarayon iqtisodiyotning o'sishiga bevosita ta'sir qiladi. Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar hajmining ortishi bilan birga iqtisodiy taraqqiyot ham jadallashadi. Bundan tashqari, makroiqtisodiy barqarorlikka xizmat qiluvchi iqtisodiy omillar mamlakat taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Bunday barqarorlikning mavjudligi esa iqtisodiyotda yuksalish borligidan dalolat beradi.[7]

Davlat rahbari ham o'zining strategik dasturlarida makroiqtisodiy barqarorlikni, uning shart-sharoitlarini va omillarini alohida e'tiborda tutadi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2020-yilda hamda keyingi yillarda iqtisodiy islohotlar doirasida bajarilishi lozim bo'lgan vazifalarni belgilab berar ekan, "Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va inflyatsiyani jilovlash – iqtisodiy islohotlarning asosiy vazifasi hisoblanadi", deb ta'kidlagan edi. Bu esa mamlakatimizda ushbu yo'nalishdagi ishlarning naqadar muhim ekanini ko'rsatadi.

Makroiqtisodiy barqarorlik – bu iqtisodiy o'sishni belgilovchi muhim omillardan biridir. Bunday barqarorlik inflatsiyaning past darajada bo'lishi, valyuta kursining raqobatbardosh bo'lishi va boshqa muvozanatli makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga tayanadi. Ya'ni iqtisodiyotning muvozanatli holatda o'sib borishi, YAIM real o'sishi, inflatsiya, ishsizlik, to'lov balansi kabi ko'rsatkichlarning izchilligi bilan bog'liq.

Makroiqtisodiy barqarorlik quyidagilarda namoyon bo'ladi:[8]

- daromadlar adolatli taqsimlanishi;
- barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlari;
- to'liq bandlik holatining mavjudligi;

- inflyatsiya past darajada bo'lishi;
- sog'lom to'lov balansining mavjudligi;
- davlat byudjeti taqchilligining me'yorda bo'lishi;
- barqaror valyuta almashuv kursi.

Bunday barqarorlik ishlab chiqarish salohiyatining kengayishi, yangi sanoat korxonalarining tashkil etilishi, aholi bandligining oshishi, ishsizlikning kamayishi va real daromadlarning ortishiga olib keladi. Bu esa iqtisodiy o'sishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Makroiqtisodiy barqarorlik, shuningdek, eksport salohiyatining oshishiga, to'lov balansining mustahkamlanishiga va valyuta kursining barqaror bo'lishiga zamin yaratadi.

Mehnat resurslaridan samarali foydalanish ham bu barqarorlikka xizmat qiladi. Mehnat resurslari YAIM yaratilishida muhim rol o'ynaydi. Ular yetarlicha ishlatilmasa, bu ishsizlikni keltirib chiqaradi. Ishchi kuchi – bu mehnatga layoqatli bo'lgan va faol ish izlayotgan aholi qatlamidir. Ishsizlik darajasi esa ishsizlar sonining umumiy ishchi kuchi soniga nisbati orqali aniqlanadi.[9]

Ishsizlik darajasining ortishi iqtisodiyotda mavjud imkoniyatlardan to'liq foydalanilmayotganidan dalolat beradi. Bu holat iqtisodiy samaradorlikni pasaytiradi. Shuning uchun, ishsizlikni tabiiy me'yorda ushlab turish juda muhim. Agar ishsizlik darajasi ortib ketsa, iqtisodiyot real YAIMdan pastroq natija ko'rsatadi.

Inflyatsiya ham makroiqtisodiy barqarorlikka tahdid soluvchi muhim omil sanaladi. Inflyatsiya – bu mamlakatda narxlar darajasining umumiy va uzluksiz o'sishi bo'lib, pulning xarid qobiliyatining pasayishiga olib keladi. U makroiqtisodiy nomutanosiblik, talab va taklif o'rtasidagi muvozanatsizlikdan kelib chiqadi. Inflyatsiyaning yuqori darajasi iqtisodiyotni izdan chiqaradi, ishlab chiqarish jarayonlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.[10]

Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda ilm-fan va texnologik yutuqlardan keng foydalanish zarur. Bu esa iqtisodiy tizimda tarkibiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi: ayrim tarmoqlarda ishchi kuchi qisqaradi, xizmat ko'rsatish sohalari esa iqtisodiyotning eng jadal rivojlanayotgan sektoriga aylanadi. Bunda xizmatlar sohasining YAIMdagi ulushi ham, unda band bo'lganlar soni ham ortadi.

Texnologik rivojlanishga asoslangan sohalarni (masalan, kimyo, neft-kimyo, elektronika, raqamli boshqaruv tizimlari va boshqalar) rivojlantirish esa tarkibiy o'sishning asosiy yo'nalishi hisoblanadi.

Shuningdek, mehnat unumdorligini oshirish ham iqtisodiy o'sish uchun zaruriy shartdir. Buning uchun korxonalarda ish jarayonini to'g'ri tashkil qilish, boshqaruv tizimini takomillashtirish, moddiy rag'batlantirish tizimini joriy qilish, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarishni kengaytirish lozim. Natijada mahsulot va xizmatlar hajmi ortadi, bu esa umumiy iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi.[11]

Fan va texnika taraqqiyoti makroiqtisodiy barqarorlikning asosiy tayanchi sifatida xizmat qilmoqda. Hozirgi kunda rivojlangan davlatlarning iqtisodiy o'sish modellari aynan shu omilning hal qiluvchi rolini ko'rsatmoqda. Dunyo miqyosida ko'plab mamlakatlar

raqobatbardoshligini oshirish maqsadida innovatsiyalar, ilg'or ilmiy-texnik salohiyat va yuqori texnologiyalarga tayangan holda mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirmoqda.[12]

Shu bilan birga, so'nggi yillarda respublikamizda ilm-fanga ajratilayotgan mablag'lar kamaygani sezilmoqda. Sanoat sohasida innovatsion faol korxonalar soni va ilmiy ishlanmalar ulushi hozirda juda past – atigi 1–2 foiz atrofida. Shu bois, fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi integratsiyani mustahkamlash, xo'jalik subyektlarini innovatsiyalarni joriy qilishga rag'batlantirish iqtisodiy o'sishning muhim yo'nalishlaridan biri sanaladi.

Makroiqtisodiy barqarorlikka erishish esa, kelgusida uzluksiz iqtisodiy o'sish uchun zamin yaratadi. Har bir milliy iqtisodiyot o'tgan yilga nisbatan ko'proq tovar va xizmatlar ishlab chiqarishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Aholi sonining ortib borishi esa, ishlab chiqarishni kengaytirishni taqozo etadi. Aynan kengaytirilgan takror ishlab chiqarish iqtisodiy o'sish mohiyatini tashkil etadi.

Iqtisodiy o'sish deganda muayyan davr ichida real YaIM hajmining avvalgi davrga nisbatan ortishi tushuniladi. Bu – mamlakatda tovar va xizmatlar ishlab chiqarish hajmining ijobiy o'zgarishini ifodalaydi. Demak, iqtisodiy o'sish bu – milliy iqtisodiyotda bir yil ichida ishlab chiqarilgan mahsulot hajmining ortishidir.[13]

Iqtisodiyotni barqarorlashtirish orqali bozor munosabatlari rivoji uchun zarur muhit shakllanadi. Iqtisodiy o'sish jami taklifning ortishini, ya'ni haqiqiy va potentsial YaIM o'sishini bildiradi. Bu ko'rsatkich mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining asosiy mezonini hisoblanadi. Real ishlab chiqarish tizimida mavjud cheklangan resurslardan samarali foydalanish masalasi iqtisodiy o'sish tahlili orqali hal etiladi.

Iqtisodiy o'sish nafaqat umumiy daromadlarning ortishi, balki aholi jon boshiga to'g'ri keladigan real daromad o'sishini ham bildiradi. Shuning uchun iqtisodiy o'sish ikki xil usulda o'lchanadi:

1. Real YaIM ning o'tgan davrga nisbatan o'zgarishi orqali umumiy iqtisodiy imkoniyatlar aniqlanadi.

2. Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan real YaIM ning o'zgarishi orqali iqtisodiy holat baholanadi.

Iqtisodiy o'sish mamlakat uchun muhimdir, chunki u:[14]

- milliy mahsulot va daromadning ortishiga;
- resurslardan samarali foydalanishga;
- yangi ehtiyoj va imkoniyatlar yuzaga kelishiga;
- xalqaro bozorda mamlakat obro'sining oshishiga olib keladi.

Iqtisodiy o'sish intensiv va ekstensiv turlarga bo'linadi. Ekstensiv o'sish – ishlab chiqarish omillarining miqdor jihatdan ortishi orqali sodir bo'ladi. Bu holatda resurslar – xomashyo, ishchi kuchi va kapital – son jihatdan ko'payadi, ammo sifati va texnologik darajasi o'zgarmaydi. Misol uchun, ishlab chiqarishni ikki barobar oshirish uchun ayni sharoitga ega yangi korxona quriladi.

Intensiv iqtisodiy o'sish esa texnologik taraqqiyot, ilmiy-texnikaviy yangiliklar va mehnat unumdorligining oshishi orqali ro'y beradi. Bu usulda har bir resurs birligidan olinadigan natija ko'payadi, mahsulot sifati yaxshilanadi.

Amalda esa, intensiv va ekstensiv omillar odatda birgalikda, muvozanatli tarzda mavjud bo'ladi. Shu sababli iqtisodiy o'sishning ustuvor intensiv yoki ustuvor ekstensiv turlari haqida so'z yuritiladi.[15]

Iqtisodiy o'sishga turli omillar ta'sir etadi. Ular iqtisodiy va noiqtisodiy omillarga bo'linadi. Iqtisodiy omillar ishlab chiqarish hajmini oshirish imkonini beruvchi omillar bo'lsa, noiqtisodiy omillar ijtimoiy, siyosiy, geografik va madaniy jarayonlarni o'z ichiga oladi.

Iqtisodiy o'sishga ta'sir etuvchi yana bir muhim ko'rsatkich – bu investitsiya me'yoridir. U iqtisodiyotning holatini, undagi modernizatsiya va strukturaviy o'zgarishlar imkoniyatini ko'rsatadi. Rivojlanayotgan davlatlarda iqtisodiy o'sish sur'atlari bilan investitsiya me'yori o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjud. Masalan, Xitoyda bu ko'rsatkich 41–45% atrofida bo'lib, barqaror iqtisodiy o'sish ta'minlangan.

Tadqiqotlarga ko'ra, o'tish iqtisodiyotiga ega davlatlarda investitsiya me'yori odatda milliy valyutada va joriy narxlarda hisoblanadi, bu esa ba'zan sun'iy yuqorilashga olib keladi. Mutaxassislar fikricha, O'zbekistonda barqaror iqtisodiy o'sishga erishish uchun bu ko'rsatkich 28–30% atrofida bo'lishi lozim.[16]

So'nggi yillarda olib borilayotgan oqilona investitsiya siyosati natijasida, mamlakat iqtisodiyotiga jalb etilayotgan investitsiyalar hajmi va sifati oshmoqda.

Olimlar tomonidan iqtisodiy o'sish omillarini tahlil qilish natijasida turli iqtisodiy o'sish modellar ishlab chiqilgan. Bu modellar yalpi ishlab chiqarish hajmining uzoq muddatli o'sishini taklif omillari asosida tahlil qilish imkonini beradi. Boshqa modellar kabi, bu modellar ham real jarayonlarni soddalashtirilgan grafik va matematik ko'rinishda ifodalaydi.[17]

2024 yilda O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti 5,6–5,8 foizga o'sishi, inflyatsiya darajasi esa 8–10 foiz atrofida bo'lishi kutilmoqda. Davlat budjeti taqchilligi 52,5 trillion so'mni yoki YalMning 4 foizini tashkil etishi rejalashtirilgan.

Yangi yil uchun byudjet loyihasida Maktabgacha va maktab ta'limi, Qishloq xo'jaligi hamda Suv xo'jaligi sohalariga ko'proq mablag' ajratilishi ko'zda tutilgan. Aksincha, Soliq qo'mitasi, Tog'-kon sanoati va geologiya, hamda Yoshlar siyosati va sport vazirliklariga ajratmalar kamaytiriladi.

"2024 yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'g'risida"gi qonun loyihasi jamoatchilik muhokamasiga taqdim etildi. Loyihada budjet daromadlari 270,3 trillion so'm, xarajatlar esa (budjetlararo transfertlarsiz) 279,6 trillion so'm etib belgilangan. Bu esa 52,5 trillion so'mlik byudjet taqchilligi yuzaga kelishini bildiradi.[18]

1-jadval[19]

2024 yil uchun O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari prognozi va 2025–2026 yillarga maqsadli mo'ljallar

/p	Кўрсаткичлар	20 24 yil uchun prognoz	Maqsadli mo'ljallar	
			20 25 yil	202 6 yil
	Yalpi ichki mahsulot, mlrd so'm	1 301 759	1 5 40 547	1 72 5 969
	Yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'ati, foizda	5. 6-5.8	6,2	6,4
	Iste'mol narxlari indeksi, o'tgan yilning dekabr oyiga nisbatan, foizda	8- 10	7,5 -8,5	5-7
	Sanoat mahsulotlarining o'sish sur'ati, foizda	6, 0	7,6	7,5
	Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklarida ishlab chiqarishning o'sish sur'ati, foizda	4, 0	4,1	4,1
	Xizmatlarning o'sish sur'ati, foizda	6, 1	6,4	6,7

2-jadval[20]**2024-yil uchun O'zbekistonning iqtisodiy prognozlari, xavflar va ijobiy tendensiyalar**

Yo'nalish	Prognoz / Ma'lumot
Kambag'allik darajasi	2024-yilda 4,3% gacha kamayadi (3,65 USD/kun bo'yicha xalqaro mezon asosida)
Budjet taqchilligi	2024-yilda YAIMga nisbatan 4,2%, 2026-yilda esa 3% gacha tushishi kutilmoqda
Taqchilikni kamaytirish choralari	Energetika subsidiyalarini qisqartirish, davlat aktivlarini xususiyashtirish
Davlat qarzi	2024-yilda YAIMga nisbatan 36,5%, 2026-yilda 34,4% gacha tushishi kutilmoqda
Davlat qarzining maksimal chegarasi	YAIMning 60% dan oshmasligi qonun bilan belgilangan
Tashqi xatarlar	Rossiya va Xitoy iqtisodiyotidagi sekinlashuv, xalqaro moliyaviy bozorlardagi beqarorlik
Ichki xatarlar	Davlat korxonalari, banklar va davlat-xususiy sheriklik loyihalaridagi majburiyatlar
Ijobiy omillar (potensial)	Oltin va mis narxining oshishi, iqtisodiy islohotlar natijasida unumdorlikning ortishi

XULOSA

Yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishi va inflyatsiya darajasi har bir mamlakatning makroiqtisodiy barqarorligi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega omillardir. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston iqtisodiyoti barqaror rivojlanish yo'lida muhim bosqichlarni bosib o'tmoqda, biroq iqtisodiy o'sish sur'atlari va inflyatsiya darajasi o'rtasidagi muvozanatni saqlash doimiy e'tiborni talab qiladi. YaIM o'sishining ijobiy sur'atlari iqtisodiy faollik va ishlab chiqarish salohiyatining ortishiga xizmat qilsa-da, inflyatsiyaning yuqori darajada saqlanishi aholining real daromadlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sishni davom ettirish va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun innovatsion rivojlanish, investitsiyalarni jalb qilish, davlat byudjetini optimallashtirish va samarali monetar siyosat yuritish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, inflyatsiyaning nazorat ostida ushlab turish orqali ijtimoiy barqarorlikni saqlash, real daromadlar o'sishini ta'minlash va tashqi-iqtisodiy xavflarga tayyor turish iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Shu boisdan, YaIM o'sishi va inflyatsiya o'rtasidagi muvozanatni to'g'ri boshqarish O'zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaev, O. (2022). *O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanish istiqbollari*. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
2. Islomov, J. (2021). Makroiqtisodiy barqarorlik va inflyatsiya nazorati. *Iqtisodiyot va boshqaruv* jurnali, 5(2), 45-53.
3. Karimova, D. (2023). Innovatsiyalar va iqtisodiy o'sish. *Milliy iqtisodiyot tahlili*, 12(1), 78-89.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki (2024). *2023-yil iqtisodiy hisobotlari*. Toshkent.
5. Jahon Banki (2023). *O'zbekiston iqtisodiyoti va infratuzilmasi rivoji: hisobot*. Vashington, AQSh.
6. Rashidov, B. (2020). Inflyatsiya va uning makroiqtisodiy oqibatlari. *Iqtisodiy fanlar jurnal*, 8(4), 112-120.
7. Davlat statistika qo'mitasi (2024). *2023-yil iqtisodiy ko'rsatkichlar to'plami*. Toshkent.
8. Todaro, M.P., & Smith, S.C. (2020). *Economic Development* (12th ed.). Pearson.
9. Blanchard, O. (2019). *Macroeconomics* (7th ed.). Pearson.
10. IMF (2023). *World Economic Outlook: Growth and Inflation Prospects*. Washington, DC.
11. Stiglitz, J.E. (2017). *Economics of the Public Sector*. W.W. Norton & Company.
12. Mankiw, N.G. (2018). *Principles of Macroeconomics* (8th ed.). Cengage Learning.

13. Solow, R.M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. *Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94.
14. Barro, R.J. (1991). Economic Growth in a Cross Section of Countries. *The Quarterly Journal of Economics*, 106(2), 407-443.
15. Romer, P.M. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, 98(5), S71-S102.
16. Kuznets, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. *American Economic Review*, 45(1), 1-28.
17. Easterly, W. (2001). *The Elusive Quest for Growth: Economists' Adventures and Misadventures in the Tropics*. MIT Press.
18. Acemoglu, D., & Robinson, J.A. (2012). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. Crown Publishers.
19. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi (2023). *Yalpi ichki mahsulot va inflatsiya tahlili*. Toshkent.
20. World Bank Group (2022). *Uzbekistan Economic Update: Navigating Global Challenges*. Washington, DC.